

Hvala Bogu što pad gospodarske aktivnosti nije veći

Premijer i ministar financija mogu biti zadovoljni padom BDP-a od 15%

PATRIK MACEK/PIXSELL

PODJELA POSLOVA: KAO DOBAR I LOŠ POLICAJAC

Plenković je govorio o čudesnim postignućima, a dramatičan pad BDP-a priopćio je Marić

Ministar Zdravko Marić nam je najavio veliki pad gospodarske aktivnosti, da bi nas pripremio, pa je nakon objave statističkih podataka Državnog zavoda za statistiku o kretanju BDP-a u drugom kvartalu objasnio zašto je gospodarstvo potonulo, uz napomenu da bi potonuće bilo veće bez pomoći Vlade i subvencija

Piše: Guste **SANTINI**

Hrvatskom je odjeknula vijest o padu BDP-a za 15,1% u drugom kvartalu ove godine. Posljedice zatvaranja ekonomije polako dolaze na naplatu, a kako će se to odraziti na našu neizvjesnu budućnost, tek ćemo vidjeti. Javna sredstva priopćavanja pokazala su zabrinutost, no u isto su vrijeme ukazali, ne znam zašto, na to kako su Španjolska, Francuska i Italija doživjele još veće potonuće. Navedenom su mogli dodati da je Hrvatska, usprkos činjenici da je ovisnija o turističkom sektoru od bilo koje druge članice EU-a, imala manji pad od drugih turističkih orijentiranih zemalja. Veće potonuće gospodarstva u navedenim zemljama trebalo bi biti "melem na ranu". Tome se dodaje, valjda kako bi se neizravno reklo kako smo turistički spremniji dočekali krizu, kako je potonuće

gospodarstva uzrokovano dominantnim udjelom turističkog sektora. I tako dalje. Tako se snažan pad gospodarske aktivnosti, zapravo, opravdava, kao da nas je netko silio da postanemo monokulturno gospodarstvo, kako bi se podržala postojeća ekonomska politika stranke na vlasti. Očito smo zaboravili da su upravo navedene zemlje, nadam se, prošle najgoru ugrozu od koronavirusa. Kad se govorilo o čudesnim postignućima, to nam je obznanjivao premijer Plenković, sada kad imamo dramatičan pad BDP-a, lošu vijest nam priopćava ministar financija Zdravko Marić. Ministar Marić nam je najprije najavio veliki pad gospodarske aktivnosti, da bi nas pripremio, pa je nakon objave statističkih podataka Državnog zavoda za statistiku o kretanju BDP-a u drugom kvartalu objasnio zašto je gospodarstvo potonulo, uz napomenu da bi potonuće bilo veće

Hvala Bogu što pad gospodarske aktivnosti nije veći

➔ da vlada premijera Plenkovića nije pomogla ugroženom gospodarstvu. Pritom se dodaje kako nije realno očekivati, jer država nema financijskog kapaciteta, nastavak politike s početka krize. Ministar Marić nastavlja kako je potrebno da gospodarstvo i građani sami poduzmu sve mjere koje im stoje na raspolaganju, kako bismo što učinkovite premostili postojeću krizu. Loše vijesti završavaju uvjerenjem kako će se već sljedeće godine proračunski deficit "dovesti u red", kako je to određeno mastriškim kriterijima (proračunski deficit do 3%).

Ogroman broj

Očekivano, kako je najavljeno pri ovogodišnjem rebalansu proračuna, dostizanje gospodarske aktivnosti (iz prošle godine) pomaknuto je od 2021. na 2022. godinu.

BDP je pao 15,1%, dok smo u prvom kvartalu ostvarili rast od 0,4%, što kumulativno predstavlja pad od 6,4%, što je rezultat, po mom mišljenju, daleko iznad očekivanja. Za razliku od ostalih kolega, mišljenja sam da je trebalo očekivati mnogo veći pad gospodarske aktivnosti. Hvala Bogu što pad gospodarske aktivnosti nije bio veći. Valja podsjetiti kako je Vlada premijera Plenkovića u drugom kvartalu izdvojila više od pet milijardi kuna kako bi se pomoglo tvrtkama koje su ostvarile pad ukupnog prihoda veći od 20%. Pomoć, koju nisam podržao, sastojala se u isplati osobnih dohodaka zaposlenicima kako im poslodavci, zbog smanjenja ukupnog prihoda, ne bi dali otkaz. To sam tada, sada ponavljam, ocijenio kao naknadu nezaposlenima koji su registrirani u tvrtkama umjesto na Zavodu za zapošljavanje.

Subvencija je trajala, kao što znamo, do parlamentarnih izbora. Tada je određeno da će se tvrtke koje su ostvarile pad ukupnog prihoda veći od 80% osloboditi poreznih obveza. Za tvrtke koje ostvare veći pad ukupnog prihoda od 50% omogućit će se podmirenje poreznih obveza tijekom sljedeće dvije godine. Poreze će plaćati samo one tvrtke koje imaju pad ukupnog prihoda manji od 20%. Naknadu je dobilo više od pola milijuna radnika. To je ogroman broj, posebice kad se ima u vidu da je broj zaposlenih oko 1,3 milijuna radnika. Nakon tako određenih uvjeta pomoći pad BDP-a od 15,1% zvuči dobro, čak prihvatljivo. Ne treba zaboraviti da je Njemačka ostvarila pad gospodarske aktivnosti od 11,7% i da je prosjek za EU visokih 14,1%. Da nam je to netko ponudio prije objave službenih statističkih podataka, vjerujem da bi većina analitičara prihvatila pad od 15,1%. Pritom, valja imati rezervu prema podacima jer su oni privremeni i kao takvi nepouzdanji. Ima li tu i koliko "statističke kreativnosti", mi ne znamo. Učinkovite članice EU-a imaju interes da prikažu rezultate lošije od stvarnih. One koje su neučinkovite rade suprotno. Pad BDP-a od 15,1% rezultat je smanjenja finalne potrošnje za visokih 10,1% pri čemu su kućanstva smanjila svoju potrošnju za zabrinjavajućih 14,0%. Ima li se u vidu

Zabrinjavajuća je Marićeva najava kako će se u 2021. proračunski deficit kretati u okviru mastriških kriterija

Uvozimo robu iz inozemstva koju, potom, prodajemo inozemnim turistima. Pritom država 'zarađuje', naplaćuje, PDV. Drugim riječima, putem PDV-a država naplaćuje rentu domaćeg tržišta i turističku rentu. To bi valjalo raspraviti kako bi se našao odgovor na pitanje kako promijeniti postojeće stanje

da su kućanstva u prvom kvartalu povećala potrošnju za 0,7%, može se reći kako smanjenje iznosi gotovo 15%. Smanjenje finalne potrošnje kućanstva će se, u idućem razdoblju, u najmanju ruku, zadržati na vrlo visokoj razini. Jednostavno, kućanstva se ponašaju racionalno.

Zabrinjavajuća razina

Svjesni su, uglavnom, da raspolažu malom, ako uopće raspolažu, štednjom, što ih čini vrlo osjetljivima na rizike koje donosi prisutna depresija. Svjesni su da je država potrošila što je mogla potrošiti i, prema tome, nije realno očekivati da će se iznova subvencionirati plaće formalno zaposlenih radnika. Bruto investicije (amortizacija plus neto investicije) smanjile su se za zabrinjavajućih 14,7%. Hrvatska godinama ima zabrinjavajuću razinu investiranja u privatnom sektoru. Zato bi bilo odlučujuće važnosti razdvojiti kretanje investicijske aktivnosti u državnom od privatnog sektora. Bojim se da su investicije znatno ispod amortizacijskog fonda ili, što je isto, ispod razine jednostavne reprodukcije. Pritom, valja imati u vidu da nam investicijska aktivnost uvijek "piše" budućnost.

Pravu sliku stanja hrvatskoga gospodarstva moguće je naći u platnoj bilanci – roba i usluga. Tu su promjene dramatične. Izvoz roba i usluga smanjio se za cijele

40,6%, pri čemu je pad izvoza roba više nego zadovoljavajući – 10,9%, dok je izvoz usluga dramatičan, ali očekivan, i iznosi gotovo 70% (67,4%), što je uzeto kao polazište pri rebalansu proračuna. Uvoz roba i usluga pao je mnogo manje – 28,1%, kao rezultat smanjenja uvoza roba (25,3%) i usluga (42,5%). Smanjenje izvoza roba i usluga, u poreznom pogledu, predstavlja smanjenje poreznih prihoda izravnih poreza, kada je riječ o izvozu roba, i ostalih usluga i izravnih i neizravnih poreza, kada je riječ o turističkom sektoru (koji dominira u izvozu usluga). Posebno je važno identificirati smanjenje uvoza roba koji je rezultat smanjenih očekivanja glede turističke aktivnosti. Naime, umjesto da turizam preferira ponudu domaćeg gospodarstva, on je značajno uvezno ovisan, što relativizira postignuća turističkog sektora u dobrim vremenima. Drugim riječima, uvozimo robu iz inozemstva koju, potom, prodajemo inozemnim turistima. Pritom država "zarađuje", naplaćuje, PDV. Drugim riječima, putem PDV-a država naplaćuje rentu domaćeg tržišta i turističku rentu. To bi valjalo raspraviti kako bi se našao odgovor na pitanje kako promijeniti postojeće stanje. Prema tome, Hrvatska je u drugom kvartalu u ovoj u odnosu na prošlu godinu smanjila deficit robne razmjene s inozemstvom, kao i suficit

na računu usluga. Nije velika mudrost predvidjeti kako ćemo u ovoj godini zabilježiti deficit platne bilance, i to samo zato što će izostati obilna turistička žetva.

Pesimistične prognoze

Treći kvartal godinama odlučujuće djeluje na kretanje ukupne gospodarske aktivnosti. Javna sredstva priopćavanja sugeriraju nam kako je priljev inozemnih gostiju daleko iznad očekivanja. To je dobra vijest. Međutim, pitanje je koliko iznosi prosječna potrošnja inozemnog turista ove u odnosu na prošlu godinu? Tim podacima ne raspolažemo pa ćemo ih morati pričekati. Međutim, izvanpansionaska potrošnja, ako je suditi prema javnim medijima, nije ni približno na prošlogodišnjoj razini. To je zabrinjavajuće. Ipak, očekujem da će pad turističkog sektora biti manji od predviđenih 70%. To bi značajno poboljšalo pesimistične prognoze koje su nam priopćene prilikom rebalansa proračuna. Ipak, očekujem pad turističkog priljeva od 60%.

Na razini zemlje raspravljamo o prosjecima. Kad se promatra distribucija učinkovitosti, tada problemi postaju još složeniji. Smanjenje gospodarske aktivnosti dramatično mijenja financijski rezultat poduzetnika. Razlog je jednostavan i lako razumljiv. Rastom poslovne aktivnosti smanjuje se uloga i značaj fiksnih troškova. I obratno. Struktura vrijednosti svakog proizvoda ili usluge je određena: (a) materijalnim troškovima koji su u kratkom roku neelastični, posebice u pravcu smanjenja njihovih cijena, (b) amortizacijom koja je određena u vrijeme investiranja i u pravilu je nepromjenjiva tijekom eksploatacije, (c) najamninama u bruto iznosu koje su (ni)malo elastične u odnosu na kretanje poslovnog ciklusa, i (d) profitnom maržom koja predstavlja ostatak ostataka - kada se namire svi izdaci iz poslovanja. Iz tako određene troškovne strukture proizvoda/usluge jasno je da različite elastičnosti rezultiraju nelinearnim kretanjima pojedinih troškova. To je razlog što profitna marža predstavlja ostatak, rezidualnu stavku, kada se namire svi troškovi, unutarnji i izvanjski, koji čine cijenu proizvoda/usluge koja, sa svoje strane, određuje uvjete poslovanja u jedinici promatranja, recimo godini dana. Upravo zato u dobrim vremenima bilježimo snažan progresivni rast profita i u lošim njihovo značajno potonuće. Hrvatsko je gospodarstvo u prošloj godini ostvarilo tridesetak milijardi kuna dobiti. Konsolidirani iznos od tridesetak milijardi kuna predstavlja zbroj gubitaka i dobitaka. U ovoj godini smanjenje gospodarske aktivnosti od desetak posto moglo bi rezultirati ukupnim konsolidiranim gubitkom. Drugim riječima, ne samo da gospodarstvo neće pokriti svoje troškove, ono će smanjiti vrijednost temeljnog kapitala. To je važno shvatiti i razumjeti, kako bi rekao naš premijer Plenković. Važno je zato što poduzetnici nemaju razloga investirati i tako stvarati pretpostavke gospodarskom

rastu. I ne samo to. Tvrtke koje će bilježiti gubitke u poslovanju mogu se naći u stečaju, što će, sa svoje strane, dodatno smanjiti, ionako mali, gospodarski potencijal. Već je sada moguće reći kako će tekstilna, kožna i drvna industrija imati grdnih problema i kako nije izvjesno da će mnoge tvrtke na njih učinkovito odgovoriti. Pad BDP-a od 15,1% je velik. Međutim, on je manji od očekivanog. Zašto? Turistički sektor u BDP-u sudjeluje sa 17%. Pri rebalansu proračuna planiran je pad aktivnosti turističkog sektora za 70%, što predstavlja pad ukupnog gospodarstva od 11,9%. Pad preostalog dijela gospodarstva (83% BDP-a) od desetak posto sugerira pad ukupne aktivnosti od dvadesetak posto. Zbog toga pad gospodarske aktivnosti u drugom kvartalu ne mogu ocijeniti lošim rezultatom. Imaju li se u vidu navedene činjenice, predviđanja pada gospodarske aktivnosti od desetak posto teško je razumjeti. Naime, da bismo učinkovito odgovorili na prisutnu krizu, potrebno je, uz očekivane procjene, izraditi optimističniju i pesimističniju procjenu.

Nepoznate neizvjesnosti

Pri donošenju mjera "u igri" su sve opcije, a učinci mjera koje Vlada namjerava poduzeti moraju se procijeniti u svakom od mogućih scenarija. U ekonomiji postoje poznate neizvjesnosti koje nazivamo rizicima. Međutim, postoje nepoznate neizvjesnosti, što određuje proces reprodukcije kao stohastički proces. Samo u udžbenicima imamo determinističke krivulje. Determinizma nema u ekonomiji i ekonomska politika jest složena upravo zato što nije prihvatljiv deterministički pristup. Zato je ekonomska znanost tako zavodljiva i puna izazova.

Po mojem mišljenju, zabrinjavajuća je najava ministra financija da će se u idućoj godini proračunski deficit kretati u okviru mastriških kriterija. Mislim da nije najvažnije pitanje koliki će biti proračunski deficit u ovoj i u idućoj godini. Za mene je pitanje svih pitanja kako sačuvati gospodarstvo i održati socijalni mir. Tu imamo velikih problema. U dobrim vremenima govorili smo kako je gotovo milijun građana socijalno ugroženo. Taj će se broj ove godine znatno povećati. O tome valja voditi računa. I dalje, ako propustimo pomoći gospodarstvu, otvara se pitanje kako dinamizirati gospodarsku aktivnost. U tržišnoj državi, što je Hrvatska svakim danom sve više, bitan je partnerski odnos države i gospodarstva. Partnerski odnos znači da se država mora brinuti o svojim poreznim obveznicima kako bi sutra plaćali više poreza. Razvijene zemlje i jesu razvijene samo zato što njeguju partnerski odnos. To nije od jučer. Tako je uvijek bilo i tako će biti. Danas samo država može očuvati postojeći potencijal gospodarstva i sačuvati socijalni mir. To su danas najvažnija pitanja. Tko je što i koliko propustio, ostavimo za bolja vremena i to ne zato da bismo nekog obulirali ili krivili, nego da bi krive odluke ostale, kao pristup, iza nas. ■